

Regionsudvalgets udtalelse — Energi til en overkommelig pris for alle

(2014/C 174/04)

Ordfører	Christian Illedits, medlem af delstatsparlamentet i Burgenland (PSE/AT)
Basisdokument	Brev fra det græske formandskab af 4. november 2013

I. POLITISKE ANBEFALINGER

1. Regionsudvalget konstaterer, at energifattigdom allerede i dag rammer store dele af Europas befolkning og fremhæver, at der er behov for foranstaltninger på kort, mellemlangt og langt sigt for at begrænse og reducere energifattigdom, som har en direkte indflydelse på folkesundheden og folks livskvalitet;
2. gør opmærksom på, at kløften mellem stigningen i energipriser og stigningen i indkomster bliver stadig større og understreger, at der derfor er en fare for, at energifattigdom kontinuerligt vil brede sig i alle EU-lande;
3. kræver derfor foranstaltninger, der opfylder såvel kortsigtede (f.eks. akut hjælp i ekstreme situationer) som mellem- og langsigtede mål, herunder bl.a. foranstaltninger til fremme af energieffektivitet, energibesparende foranstaltninger, omstilling til bæredygtige energisystemer, lokal produktion af vedvarende energi og optimering af transportbehov;
4. påpeger, at energifattigdom ofte reduceres til det mindre vidtrækkende begreb »varmefattigdom« i EU-debatten, men at energifattigdom er mere omfattende, idet det også er vigtigt at bevare en overkommelig pris på energi til kommunikation, mobilitet og hygiejne, som alle er forudsætninger for deltagelse i samfundslivet. Ved faldende indkomster tynges familier og husstande af stigende energiregninger, hvilket resulterer i, at de enten ikke kan opvarme deres bolig tilstrækkeligt, må gribe til ineffektive energikilder, der ofte er sundheds- eller miljøskadelige, eller må gældsætte sig. Desuden begrænser det deres transportmuligheder;
5. mener, at energifattigdom først og fremmest bør ses som et aspekt af fattigdom mere generelt, og at problemet fortrinsvis bør løses gennem nationale politikker og EU-politikker for beskæftigelse, sociale anliggender, konkurrenceevne, regional udvikling og samhørighed samt gennemførelse af relevante foranstaltninger, der afstemmes med EU-niveauet. Eftersom EU har delt kompetence med medlemsstaterne på energiområdet og også vedtager politiske foranstaltninger på andre områder (det indre marked, klimaforandringer osv.), som påvirker energipriserne og adgangen til energi, kunne der dog i høj grad være en ræson i at håndtere energifattigdommen specifikt inden for rammerne af energipolitikken.

For at garantere overkommelige priser på energiforsyning er EU nødt til at sikre, at der er et tilstrækkeligt udbud på energimarkederne, at dannelse og misbrug af monopoler modarbejdes, samt at instrumenterne for energiomstillingen er omkostningseffektive; fremhæver, at en effektiv europæisk energi- og miljøpolitik kan kombineres med en stærk industripolitik og bevarelse af europæiske virksomheders internationale konkurrenceevne;

6. mener derfor, at udarbejdelsen af en definition af »energifattigdom« på europæisk niveau er nødvendig for på den ene side at fremme anerkendelsen af problemet på politisk niveau og på den anden at sikre retssikkerheden for foranstaltninger til bekæmpelse af »energifattigdom«. Da forholdene i de enkelte medlemsstater og deres regioner er meget forskellige, bør definitionen være fleksibel, så kravene forbundet med de forskellige energisystemer, indkomstniveauer og sociale strukturer i de forskellige områder af EU kan imødekommes;
7. foreslår på den baggrund og som grundlag for drøftelser, at der indføres en kvantitativ definition af energifattigdom, som f.eks. kunne fastlægges ved hjælp af et EU-loft for den andel af husstandsindkomsten, der anvendes på energi. Andre kriterier, der kunne indgå i en sådan definition, kunne for eksempel være »retten til adgang til passende energitjenester« og et loft for »en anstændig bolig«;

8. konstaterer, at Kommissionen på trods af pres fra Europa-Parlamentet, Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg og andre interessenter endnu ikke i tilstrækkeligt omfang har beskæftiget sig med energifattigdom som en relevant politisk udfordring;

9. fremhæver, at direkte risikofaktorer for energifattigdom på den ene side udgøres af et lavt indkomstniveau og en beskedent social beskyttelse (navnlig i de nye medlemsstater) og på den anden side skyldes spareforanstaltninger (bl.a. i de sydeuropæiske medlemsstater). En indirekte risikofaktor for stigende energifattigdom ligger også i, at energipriserne i gennemsnit stiger mere end husstandsindkomsten, hvilket betyder, at stadig flere borgere rammes af energifattigdom;

10. opfordrer derfor EU til hurtigt at træffe foranstaltninger for at bistå de mest sårbare økonomier — navnlig i konvergensregionerne — med at imødegå de problemer, der er forbundet med stærkt stigende energipriser set i relation til et kun svagt stigende, stagnerende eller endda faldende indkomstniveau hos mange befolkningsgrupper;

11. opfordrer i den forbindelse til, at man gennemfører EU's indre marked for energi, der sigter mod at sikre og bevare energiforsyningen og holde priserne på det lavest mulige niveau. Der er behov for flere investeringer i distributionsnet, transmissionsinfrastruktur, sammenkoblinger og udvikling af intelligente net;

12. fastslår, at disse rammebetingelser gør, at vedvarende energikilder må udvikles og markedsføres så omkostnings-effektivt som muligt. I tilfælde af at der anvendes obligatoriske kvoter for vedvarende energi, bør energileverandører selv kunne beslutte, på hvilken måde de investerer i vind- og solenergi samt biomasse eller andre energikilder. De kommunale forsyningsvirksomheder skal med andre ord have mulighed for selv at vælge den billigste løsning med hensyn til ren energi. Etableringen af kooperativer eller lignende sammenslutninger til fremstilling af vedvarende energi eller forbedring af energieffektiviteten skaber f.eks. gode muligheder for at fokusere på forbrugernes behov;

13. mener, at fremtidig energirelevant støtte fra EU's strukturfonde primært skal komme projekter til gode, der går ud på at reducere anvendelsen af fossile brændstoffer og kernekraft og fremme overgangen til andre energikilder samt bidrage til udryddelsen af energifattigdom og opfordrer Kommissionen til at tage hensyn til disse mål ved udformningen af de relevante programmer;

14. anmoder derfor om en politik, der bidrager til at reducere energiomkostningerne ved hjælp af en bedre energieffektivitet og en omlægning af energiforsyningen med fokus på mere decentrale energikilder;

15. mener, at der under planlægningen af fordelingen af strukturfondsmidler ikke kun bør tages hensyn til husholdningerne, men også de mest sårbare forbrugssektorer.

Fælles tilgang til klimapolitiske og sociale udfordringer i stedet for fortsat støtte til fossile brændstoffer

16. Regionsudvalget gør opmærksom på, at temaet energi til overkommelige priser, uafhængigt af de klimarelaterede følger, på globalt plan er ved at udvikle sig til et nyt politisk kerneområde. I den henseende er der tilsyneladende et modsætningsforhold mellem behovet for midler til udvikling af vedvarende energi og efterspørgslen efter energi til overkommelige priser;

17. gør opmærksom på, at de samfunds- og miljømæssige (følge)omkostninger ved fossile brændstoffer og kernekraft langt overstiger alle andre energiomkostninger. Hovedparten af disse omkostninger afspejles imidlertid ikke på markederne og i priserne;

18. gør opmærksom på, at der fra politisk hold i EU og i medlemsstaterne endnu ikke i tilstrækkelig grad fokuseres på de talrige fordele ved intelligente distributionssystemer, der kombinerer forskellige former for vedvarende energi, efterspørgselsbaseret styring samt investeringer i energieffektivitet;

19. fremhæver, at der ikke er nogen grund til at spille borgere, der er ramt af energifattigdom, og andre forbrugere af energi ud mod hinanden. Der eksisterer intet uovervindeligt modsætningsforhold mellem støtten til vedvarende energikilder og bekæmpelsen af energifattigdom. De to typer foranstaltninger komplementerer derimod hinanden;

20. noterer sig Kommissionens betragtninger om de elementer, der påvirker energipriserne i EU, og konstaterer, at en række faktorer forårsager problemer hvad angår energi til overkommelige priser. Det kan under alle omstændigheder fastslås, at investeringer i energieffektivitet og vedvarende energi på lokalt og regionalt niveau kan skabe arbejdspladser og i hvert fald på mellemlangt sigt bidrage til en reduktion af energifattigdommen.

Omfanget af energifattigdom

21. Regionsudvalget konstaterer med bekymring, at elpriserne for husstande og industri steg med gennemsnitligt 29 % i EU i perioden 2005 til 2011. I samme tidsrum steg elpriserne i USA med blot 5 % og i Japan med kun 1 %. Det skal bemærkes, at prisen på en tønde olie på de internationale markeder i samme tidsrum steg til det dobbelte, og at den i tidsrummet mellem 2001 og 2011 steg til det firedobbelte;

22. ønsker at fremhæve, at navnlig de nye medlemsstater og de kriseramte sydeuropæiske lande risikerer stigende energifattigdom. Som følge af den stadig større kløft mellem stigningen i indkomster og stigningen i energipriser, og den generelt set stigende fattigdom samt manglende tidlige foranstaltninger til forbedring af energieffektiviteten i en hurtigt forfaldende boligmasse og energiinfrastruktur, har problemet energifattigdom i mellemtiden bredt sig til store dele af befolkningen;

23. fremhæver i den forbindelse, at mellem 50 og 125 millioner mennesker i Europa er ramt af energifattigdom. I Bulgarien, Portugal, Litauen, Rumænien, Cypern, Letland og Malta er 30 % af befolkningen allerede ude af stand til at opvarme deres bolig på passende vis og betaler uforholdsmæssigt høje energiregninger. I mellemtiden kæmper også 20 % af borgerne i Grækenland, Polen, Italien, Ungarn og Spanien med de samme problemer. På grund af de stærkt stigende energipriser (set i forhold til indkomstudviklingen) er der grund til at frygte, at flere befolkningsgrupper vil blive ramt af energifattigdom i alle EU-stater;

24. er derfor enig i, at energifattigdom er en indikator for materielle afsavn, der kan måles gennem undersøgelser vedrørende indkomst, social inklusion, levevilkår og eksempelvis spørgsmålene »Har De råd til at opvarme Deres bolig i tilstrækkeligt omfang, når det er nødvendigt?« (Eurostat, 2012) og »Har de råd til at dække Deres transportbehov?«;

25. bifalder derfor, at medlemsstaterne i Europa-Parlamentets og Rådets direktiver 2009/72/EF og 2009/73/EF om fælles regler for henholdsvis det indre marked for elektricitet og naturgas bl.a. opfordres til at definere begrebet »sårbare forbrugere«. For at kunne foretage den bedst mulige vurdering af fænomenet energifattigdom i Europa har også Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg foreslået, at der udarbejdes en EU-definition af energifattigdom og gennemføres en harmonisering af de eksisterende statistikker;

26. støtter også konstateringen af, at antallet af husstande, der rammes af energifattigdom, kan tænkes at stige og foreslår, at medlemsstaterne opfordres til at efterleve deres forpligtelser vedrørende en definition af »sårbare forbrugere«.

Inddragelse af det lokale og regionale niveau

27. Regionsudvalget minder om, at det også er de lokale og regionale myndigheders opgave at tilbyde de lokale borgere uvildig rådgivning om, hvordan energieffektiviteten i deres boliger eventuelt kan forbedres. Denne foranstaltning fremmer jobskabelse i de sektorer, der er knyttet til byggesektoren, ved at om dirigere deres aktiviteter i retning af energieffektivisering af eksisterende boliger hvorved energifattigdomstallene mindskes, CO₂-udledningen minimeres og den teknologiske innovation fremmes;

28. er også klar over, at det set i lyset af de store sociale og geografiske forskelle, der findes inden for energifattigdom i Europa, er mest hensigtsmæssigt at gennemføre konkrete foranstaltninger på lokalt plan;

29. påpeger, at en kortlægning af risikoen for energifattigdom på regionalt plan resulterer i et langt mere detaljeret billede af den sociale ulighed i Europa end undersøgelser på nationalt niveau. Målt i købekraftstandard (KKS), der tager hensyn til forskellige prisniveauer, betaler en borger i Bulgarien f.eks. gennemsnitligt 17,07 KKS for 100 kWh elektricitet, mens en brite betaler 15,37 KKS. Kløften mellem henholdsvis syd og nord samt øst og vest fandtes allerede i EU inden krisen i 2005, men den er siden blevet endnu større;

30. fremhæver, at det derfor har grundlæggende betydning at støtte en forbedring af boligernes energieffektivitet, hvad angår både den overordnede fattigdomsbekæmpelse og modvirkning af klimaændringer. Derudover ville husstande med energieffektive boliger være bedre rustet mod fremtidige stigninger i energipriserne;

31. finder det nødvendigt at fremme lokale og regionale bevidstgørelses- og oplysningskampagner med den fornødne støtte fra de europæiske institutioner for at få borgerne til at tillægge sig vaner, der kan være med til at spare energi;

32. henleder opmærksomheden på virkningen af prisen på den energi, der kræves til transport, som også spiller en rolle i forbindelse med energifattigdom, og som bør føre til en langsigtet regional planlægningspolitik, der tager sigte på at mindske dette transportbehov og i muligt omfang tilbyde nogle mindre energikrævende transportformer.

Et mere klart forbrugerperspektiv i gennemførelsen af energipolitikken

33. Regionsudvalget opfordrer derfor EU til at arbejde for, at markedsbaserede initiativer, som indebærer en risiko for at sårbare energiforbrugere udnyttes, under alle omstændigheder suppleres med socialpolitiske foranstaltninger på lokalt, regionalt og nationalt niveau, der sikrer, at afgifter, bidrag og gebyrer i hele værdikæden fra energileverandør til energislutbrugere, og dermed energipriserne, bliver så lave som muligt;

34. opfordrer derudover til, at forbrugerne ikke belastes af urimelige priser, der f.eks. er forårsaget af et øget bidrag til vedvarende energi, især når der ofte ikke tilføres vedvarende energi til nettet. Forbrugerne bør heller ikke pålægges at kompensere for den indtjening, som energiintensive sektorer går glip af, når produktionen reduceres for at beskytte netinfrastrukturen.

Kravet, om at sårbare forbrugere ikke må kobles af energiforsyningen, bør ledsages af følgende foranstaltninger:

35. Regionsudvalget foreslår, at der iværksættes programmer til forbedring af energieffektiviteten i sårbare forbrugeres boliger med det formål at sænke energiomkostningerne vedvarende (f.eks. gennem udarbejdelse af en finansieringsplan for modernisering af de teknologier, som anvendes i centralvarmeanlæg, og af alle de elementer, der producerer eller omdanner enhver form for energi til varme, eller for bedre bygningsisolering mm.). Disse programmer bør køre parallelt med, at der gives støtte til anlæg til fremstilling af energi til hovedsageligt eget forbrug (varmt vand vha. solvarmeanlæg, elektricitet vha. små solcelleanlæg). Ud over en reduktion af energibehovet fremstilles der hermed også vedvarende energi, hvilket mindsker afhængigheden af fossile brændstoffer, der hovedsageligt importeres;

36. opfordrer til, at der hurtigt iværksættes programmer for energirådgivning og fremme af energieffektivitetsforanstaltninger, der ikke er dyre (adfærdændring, energieffektive apparater eller tætning af vinduer og døre), men effektive, og at der ydes særlig bistand til de husstande, der lever i energifattigdom;

37. understreger, at formålet bør være, at adgangen til vedvarende energi produceret på anlæg til egenproduktion af energi, hvad enten disse er private, kollektive eller regionale, bliver lettere og billigere end adgangen til importeret energi. Der må indføres en generel retlig ramme, der garanterer muligheden for på lokalt niveau at udnytte energiproduktionsprojekter, som igangsættes og drives af indbyggerne i en region, således at befolkningen får gavn af dem;

38. anmoder om social støtte til husstande, der lider under energifattigdom (som bruger over 10 % af indkomsten til el og varme), hvilket imidlertid bør kombineres med støtte til forbedret energieffektivitet;

39. foreslår desuden, at der indføres yderligere støtteforanstaltninger, som f.eks. »livlinetakster« (»lifeline-tariffs«), hvorved det undgås at fattige forbrugere med et lavt forbrug stilles ringere økonomisk set, i det mindste hvad angår det nødvendige minimumsbehov for energi;

40. er fortaler for, at der gøres en indsats for at indføre lofter for prisstigningerne på energi med det formål at bekæmpe energifattigdom og holde prisen på varme under niveauet for de fossile energikilder, således at omstillingen af varmeforsyningen fra anlæg baseret på gas, olie eller kul til kraftvarmeproduktion, lokale biomasseanlæg eller højeffektive varmepumper, der alle kan anvende regionalt forekommende vedvarende energikilder, fremskyndes;

41. mener, at medlemslandene bør iværksætte foranstaltninger til at sikre, at lavindkomstgrupper, på samme måde som ved skattelettelser på arbejdsindkomster, kun skal betale lave energiafgifter eller helt fritages for disse.

Bruxelles, den 2. april 2014

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO

Formand for
Regionsudvalget